

BOLWERK
LWERK
Jug. 7 no. 2.

1505

OBRECHT

**DE WEG NAAR HET
GOEDE BOEK!..**

Alle goede boeken vindt U bij ons in voorraad.
Loopt U zo nu en dan eens binnen.

BOEKHANDEL O B R E C H T

A.J.M. v.d. WAART

Willemsparkweg 74
telefoon: 79.02.33 Amsterdam - Zuid

**I
N
S
T
I
T
U
T**

ANNO
1913

S C H O E V E R S

Beroepsopleidingen:

SECRETARESSE, ASS.-SECRETARESSE, RECEPTIONISTE,
STENOYPIST(E)

Diverse cursussen:

MODERNE TALEN (BEGINNERS, GEVORDERDEN;
HANDELSCORRESPONDENTIE, CONVERSATIE)
STENO, TYPEN, BOEKHOUDEN, M.B.A., MIDDENSTAND, ETC.

Vraagt prospectus - Adviezen zonder verplichting

VAN BAERLESTRAAT 11-13
TELEFOON 72 31 28 - 72 71 56 - AMSTERDAM-Z.

SPORTING GOODS CY N.V.

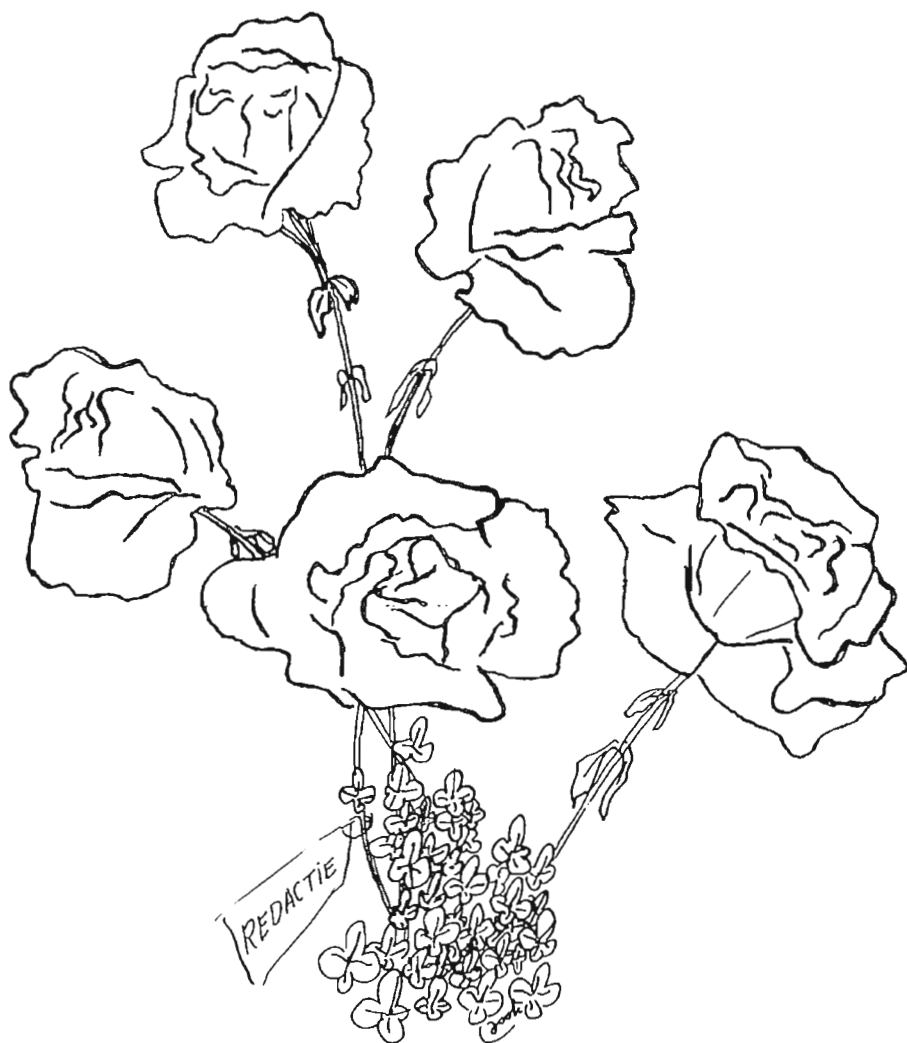
DIR. H. EILERS

48, CORN. SCHUYTSTRAAT
A M S T E R D A M

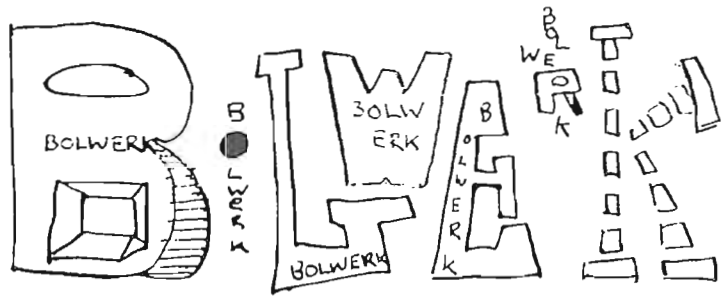
De leverancier van het
PIUS X schooltenue!!

TELEFOON 79 67 57

*Wij wensen mejuffrouw Dr. Nolte, nu zij het
docentencorps verlaten heeft, nog een geluk-
kige en prettige tijd toe.*

de Redactie.

SCHOOLORGaan VAN DE LEERLINGENVERENIGING PIUS X

REDAKTIONEEL

Momenteel houdt u het laatste Bolwerk van dit schooljaar in handen. Dit is ook het laatste Bolwerk van de oude redactie, Fien, Pier-Jan Jan en Frans zijn geslaagd en verlaten — met pijn in het hart — het redaktiekadertje. We zullen Jans essays, gedichten, kritieken en verhalen moeten missen. Fiens boekbesprekingen, Pier-Jans artikelen over toneel en opera. Frans' tekeningen zullen we niet meer in Bolwerk aantreffen, wat een in en in droevige zaak.

Maar hierbij schieten ons de woorden van Keats te binnen

"A thing of beauty is a joy forever"

en dit zal ons nog enigermate kunnen troosten.

Tegenover deze uittocht staat nog geen intocht. We hopen dat de opengevallen plaatsen in september door — vooral — jongere medewerkers bezet zijn.

Op 2, 3 en 4 april was er in Epe een conferentie voor schoolbladredacteuren. Bolwerk was er ook vertegenwoordigd en een verslag van deze samenkomst vindt u hierna. Wij brengen de organisatoren hierbij onze dank over voor de prima verzorging gedurende deze dagen.

Voorts was er tijdens de pinkstervakantie de expositie 'Kunst in Nieuw West' in het Herv. Lyceum West. U zult zich nog wel het unieke van deze tentoonstelling herinneren, zij werd georganiseerd door de 3 hoofdredacteuren en hoofdredaktrice van de schoolbladen van de 4 lycea die Nieuw West rijk is. In casu Marja Geesink van 't Hervormd (Halewijn), Tom Swaak

van t Cartesius (A la Carte). Henk Stoepker van de Excentrale t schoolblad van de bureu en voor Bolwerk ons Harry.

Vooral door het mooie weer tijdens de Pinksteren, dat de mensen uit Amsterdam weglakte was het bezoekersaantal van plm 300 iets lager dan de organisatoren geschat hadden. Toch was deze manifestatie een succes. Vele bezoekers maakten complimenten en loofden het initiatief van het comite. Het werk van de jonge beeldhouwer Lajos Rathai, een Hongaarse vluchteling die nog niet veel geexposeerd had, was voor velen de verrassing van de ten toonstelling Rathai (33) die zich nog steeds leerling noemt -- het grote werk komt straks pas -- zal later nog veel van zich laten horen.

Het forum op dinsdagavond had afgesproken niet over de vraag 'Wat is Kunst' te praten, het bleek een onmogelijke opgave. De kunstenaars onderling en met het publiek, debatteerden er fink op los. Schilder Lambertus de Jong die het meest van alle kunstenaars over eigen en ander werk praatte beoefde in de komende jaren met opzienbarende ontwikkelingen te komen. Hij werkt vanuit de vier elementen van Empodokles: licht, vuur, water, aarde en kan hiermee volgens zijn zeggen alles uitdrukken behalve het abstracte. We wachten af mijnheer De Jong!

Voor deze keer hebben we mede in verband met de plaatsruimte, een rebus opgenomen. De hele vakantie hebt u de tijd om hem op te lossen. In het volgende nummer dat waarschijnlijk eind september verschijnt, kunt u lezen wie de winnaar of winnares is.

Rest ons nog de geslaagden proficiat en alle andere lezers een prettige vakantie toe te wensen. Tot -- laten we hopen bruingebrand -- ziens !!

redactie.

CONFERENTIE VAN SCHOOLBLADREDAKTEUREN TE EPE

Onderwerp: de Nato.

Enige maanden geleden heeft defensie-minister De Jong op een partijdag te Ommen een rede uitgesproken, waarvan de kern een waarschuwing bevatte. Een waarschuwing tegen de dreiging van het communisme. „Wij mogen ons niet laten verblinden door het vriendelijke gezicht dat Chroestjow toont. In tegendeel, wij moeten waakzaam blijven, want de verbreiding van het communisme is nog steeds hun hoofdstreven en vormt daardoor een direkte bedreiging voor het vrije Westen”.

Wat stelt het Westen tegenover deze dreiging ??

Deze vraag drong zich op aan het einde van de 2e wereldoorlog, want t werd de westelijke landen duidelijk dat, wilden zij hun juist herkregeen vrijheid behouden, zij iets tegenover die communistische dreiging moesten stellen. Deze dreiging was namelijk reeel aanwezig. In de tijd dat het Westen demobiliseerde en de opbouw van de verwoeste landen ter hand ging nemen, breidde de Sovjet Unie zijn gebied dagelijks met 88.000 ha uit. Aanvankelijk werd dit imperialisme met lede ogen aangezien. De Baltische staten, delen van Finland, Polen en Duitsland etc. werden onder de voet gelopen alsof de soevereiniteit van deze gebieden nooit bestaan had. In februari '48 was Tsjechoslowakije aan de beurt. Pas toen, helaas, beseften enkele geallieerde landen wat hier eigenlijk aan de gang was: als wij de Rus niet nu een halt toeroe-

pen, dan eindigt diens expansiedrang niet bij Tsjecho-Slowakije, maar aan het Noordzeestrand. Dit halt zou volgens de initiatiefnemers moeten bestaan uit een militair pakt dat voorlopig als eerste en enige doelstelling had de gezamenlijke verdediging tegen een eventuele aanval van buiten.

Dit pakt was dat van Brussel, dat Engeland, Frankrijk en de Benelux in maart 1948 verbond, waarmee het eerste antwoord was gevonden op de Russische agressie. Hoewel de opzet goed was, konden ook deze landen niet het juiste tegenwicht vormen voor deze agressie. Hiervoor was meer nodig en wel in de vorm van Amerikaanse en Canadese samenwerking. Deze kwam er, zodat men op 4 maart 1949 kon spreken van de oprichting van de NATO die nu met de V.S. en Canada, Denemarken, Noorwegen, IJsland, Portugal, Italië en de Pakt van Brussel landen een eenheid vormden om met afdoende maatregelen het hoofd aan het Russische imperialisme te bieden. Dat het beleid inderdaad succes heeft gehad moge wel hieruit blijken, dat het Westen sinds '49 geen voet grond meer aan de Russen in Europa heeft verloren.

In 1952 traden Griekenland en Turkije tot het bondgenootschap toe. Duitsland in 1955. Het doel van deze 15 landen is het verdedigen van de democratie op gemeenschappelijke basis tegen de communistische ideeën, die de rechten van de mens met ijarzen treden.

Om dit te bereiken heeft de Nato twee zeer belangrijke instellingen tot zijn beschikking die een waarborg moeten zijn voor een goede verdediging. Allereerst is daar de Noord-Atlantische Raad, welke raad het hoogste gezagsorgaan in vredetijd is en beslist over zaken op zowel militair als civiel gebied. De Raad bestaat uit de ministers van de aangesloten landen, zij komt tweemaal per jaar bijeen, waarvan eenmaal te Parijs op het Nato-hoofdkwartier en eenmaal in een van de landen. De bijeenkomst van Navo-ministers te Den Haag was zo'n vergadering van de Raad. Het dagelijks bestuur van deze Raad omvat 15 vertegenwoordigers met de rang van ambassadeurs. Voor Nederland is dit dr. Hendrik Boon.

Om de Raad en Permanente Raad van advies te kunnen dienen zijn er zo'n 150 commissies in het leven geroepen die ieder een bepaald vraagstuk tot hun competentie hebben. Dit moeten onderzoeken en de Raad hierover een aanbeveling moeten doen.

Voorzitter van de Noordatlantische Raad is de secretaris-generaal, die een eigen staf van onafhankelijke ambtenaren tot zijn beschikking heeft. De positie van secretaris-generaal is hierom zo belangrijk daar hij tot taak heeft uit het politiek overleg een gemeenschappelijke beleidslijn te zien te verkrijgen, wat nu juist niet de gemakkelijkste taak is, omdat speciaal het politiek overleg vaak niet zonder de — nodige? — moeilijkheden verloopt. Momenteel bekleedt onze iandgenoot Stikker deze moeilijke positie nog, hij zal echter weldra door de Italiaan Manlio Brosio opgevolgd worden.

Hoewel de politiek de strategie regeert, heeft men deze laatste, zeker in de Nato, niet verwaarloosd. Integendeel, want ook hiervoor staat een grootse organisatie borg.

Het hoogste militaire gezag in de Nato is vertegenwoordigd door het Militair Comité waarin de chefs van staven uit de leden-landen zitting hebben. De zogenaamde 'standing-group' of permanente groep is hier het dagelijks bestuur van. Deze groep bestaat uit de V.S., Engeland en Frankrijk. Zij geeft richtlijnen uit aan de opperbevelhebbers van de verschillende beveiligingsgebieden en coördineert daar de verdedigingsplannen van. Deze gebieden bestrijken de Atlantische Oceaan (Saclant), Europa (Saceur), het Kanaal en de V.S. en Canada. Een lid van de permanente groep onderhoudt als afgevaardigde hiervan het contact met de Nato Raad. Elders ter wereld bestaan ook grote verdedigingsorganisaties. De

bekendste hiervan zijn Cento en Seato, die een defensie organisatie zijn voor resp. het Nabije Oosten en Zuid Oost Azië. Deze hebben in zoverre niets met Nato te maken, dat alleen incidentele samenwerking wel voorkomt. De verdediging zoals men die zich gedacht heeft, heeft gestalte gekregen door invoering van het schild- en zwaardsysteem. De Europese Nato-strijdkrachten vormen hierbij het afwerende schild en de bommenwerper-vloten van de V S en Engeland, en de intercontinentale raketten (ICBM's) het nu alleen nog maar afschrikkende zwaard — de zgn. 'deterrent' — dat hopelijk nooit in actie hoeft te komen.

Men is geneigd, niet geheel ten onrechte, om zich af te vragen of er naast dit ijzingswekkende militaire bestel nog wel plaats is voor ontwapening. Deze is er zeer zeker, maar men hoedt zich er wel voor om zodoende het machtsevenwicht te laten verstoren, internationale inspectie dient een waarborg te zijn, dat er ook werkelijk ontwapend wordt. Hoezeer ook het denkbeeld van velen, vooral jongeren, omtrent ontwapening toe te juichen valt, zou het jammer zijn als ze hier (eenzijdige) westelijke ontwapening mee bedoelen, en hier, veelal ongewild, voedsel mee geven aan een zekere politieke stroming hier te lande die niet zeer licht zweemt naar pacifisme op eenzijdig-ontwapenende leest. Want hier ligt juist de kern van de zaak: zou er nu na 15 jaar Nato al reden zijn om de wapens weg te werpen en de deur voor ieder die binnen wil komen, wijd open te zetten? Zijn we al zo ver gevorderd dat we onze doelstelling van 1948-49 kunnen verloochenen? De doelstelling, die luidde: het waarmaken van de artikelen van het Handvest der Verenigde Naties en het verdedigen van onze democratische beginselen tegen de vloek van het communisme?

Redaktie.

NATO: North Atlantic Treaty Organisation.

NAVO: Noord-Atlantische Verdrags Organisatie.

SACLANT: Supreme Allied Commander Atlantic.

SACEUR: Supreme Allied Commander Europe.

OP LERAAR X

Eéns ging heer X voor het spiegeltje staan,
en keek het spiegeltje vragende aan:
„Spiegeltje, spiegeltje aan de wand,
wie weet toch het meeste in het ganse land?”
„In dit land weet gij het meest heer X.”
„En de anderen?”

„Die weten niks.”

— — — —

De lezer stelle zich de vraag, alras,
wie die heer X dan toch wel was

guus nijsten

Iedereen zal wel eens hebben gehoord van Old Shatterhand, Winnetou, Kara Ben Nemsî of Hadji Halef Omar, legendarische figuren, ontsproten aan de fantasie van KARL FRIEDRICH MAY, in zijn tijd een zeer bekend schrijver.

Deze Karl May is een figuur, rond wie nogal veel mysteries zijn. Karl werd op 25 februari 1842 in Hohenstein/Ernstthal geboren; hij bezocht het seminarium, welke school hij echter door geldgebrek van zijn vader, een arme wever, moest verlaten. Hij ging toen naar een fabrieksschool en woonde, ook al wegens geldgebrek, met een boekhouder op een kamer. De boekhouder had twee horloges, Karl geen. De boekhouder gaf hem, toen hij tijdens een vakantie naar huis ging, zijn oudste horloge cadeau. Thuis gekomen echter, werd hij gearresteerd op beschuldiging van diefstal van een horloge. Het gevolg van deze valse beschuldiging was, dat Karl werd veroordeeld tot een gevangenisstraf hij ondervond hiervan zo'n tegenslag dat hij zijn ideaal een leraar te zijn voor eenvoudige mensen, voorlopig opgaf en hard ging studeren. De studies die hij maakte, waren zo uitgebreid, dat hij talen en dialecten kende, zowel indiaanse als oosterse, waarvan niemand ooit heeft gehoord.

Iedereen denkt, dat Karl May een schrijver is van indianenverhalen, maar niets is minder waar dan dit. Zijn studies, reizen en verhalen zijn voornamelijk gericht op de Orient, die hij door en door kende, zelfs zo goed dat hij een van de weinige westerlingen is, die in de heilige stad Mekka zijn doorgedrongen. (zie Karl May-pockets, dl. 17, uitg. Spectrum).

Zoals blijkt uit onderzoeken van R. SCHMID, medewerker van het Karl May Verlag in Bamberg, heeft zijn helper uit de Orientboeken, hadji Halef Omar werkelijk bestaan en was deze ook zijn echte helper op zijn orientreizen. Of Winnetou ooit heeft bestaan, is nog een van de vele vraagtekens rond May. (zie Alliot Arnold Cochise; Häuptling der Apachen).

De beroemde geweren, de berendoder, een zwaar dubbelloops olifantsgeweer, de Henrybuks, een Winchester buks, de Zilverbuks, opgebouwd uit onderdelen van diverse geweren, zijn nog altijd te zien in het Karl May Museum te Radebeul (O. Duitsland) tezamen met vele andere herinneringen uit het Verre

Westen, onder andere bijeengebracht door 'Patti' Frank, een man die uit Amerika terugkeerde met vele souvenirs, kleding, sieraden etc. Toen Patti in geldnood verkeerde, deed hij de verzameling over aan het Karl May Museum, dat op zijn beurt aan Frank een blokhut aanbood als huis, de villa Brevet. Na de dood van Patti Frank doet de blokhut dienst als museumstuk. De DDR onteigende en nationaliseerde het Karl Maymuseum, het doet momenteel dienst als propagandamiddel tegen de Verenigde Staten (Indianenmuseum).

Dat er nog altijd zeer veel belangstelling bestaat voor May's werk blijkt wel uit het feit dat o.a. het Spectrum een serie uitgaf van onverkorte werken van Karl May onder de redactie van Nederlands grootste May-kenner, dr. F.C. de Rooy.

Rank-films verfilmde (en veranderde) avonturen van Old Shatterhand en Winnetou. De Schat in het Zilvermeer (1962) en Old Shatterhand (in productie). In Bad Segeberg vindt jaarlijks de opvoering plaats van een van Karl May's verhalen.

Karl May was werkelijk zoals hij beschrijft in zijn boeken een eenvoudig, maar leergierig mens, die veel over had voor andere mensen en voor zijn beschermheilige, Maria.

Tegenwoordig is de mening wijd verbreid, dat May 'getikt' was. Dit wordt echter van de kant van de May-kenners tegengesproken. Een van de argumenten van de Aanti-partij is, dat zijn reisverhalen, dit moet eigenlijk zijn reisbeschrijvingen, te fantastisch zijn. Maar zoals het vaak gaat, is er een grote kern van waarheid en daaromheen is een verhaal gesponnen (o.a. door overlevering). Vast staat echter, dat Karl May zich op de eerste plaats heeft laten leiden door de volksverhalen en gebruiken. Hij heeft naar alle waarschuwingelijkheid hiervan één verhaal gemaakt om het geheel beter "leesbaar" te maken.

Karl May is in tegenstelling met de mening van vele mensen geen fantast, die tussen andere bezigheden door schrijver was, maar een geleerde die een leeraar wilde zijn voor andere mensen, die hij door zijn boeken kon bereiken.

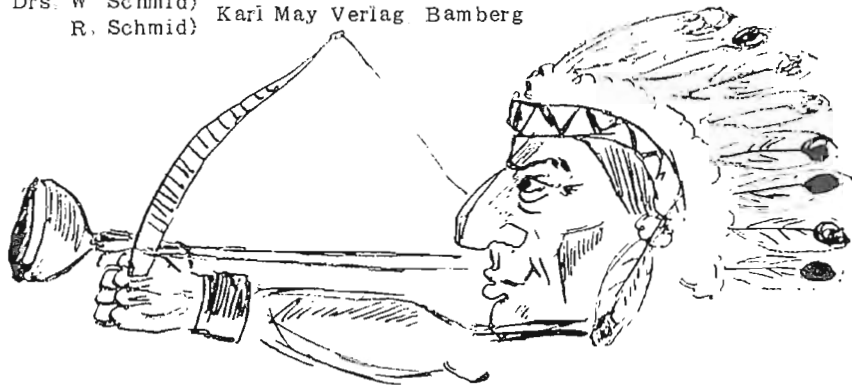
Wat betreft de vroegere aktualiteit van zijn boeken

Karl May was in zijn tijd een reizend verslaggever, die overal waar iets bij zonders was opdook met zijn helper hadji Haief Omar.

Toch blijven er nog veel vragen op te lossen, willen wij een volledig beeld van deze bijzondere schrijver krijgen. Al met al blijkt uit de onderzoekingen, zijn boeken en nalatenschappen, dat Karl Friedrich May eerder een goed kenner en schrijver van de Orient is dan een auteur van Wildwest verhalen.

J. Andriese jr.

Drs. W. Schmid)
R. Schmid) Karl May Verlag Bamberg

EEN
NIEUWE
TENDENS

Er heeft zich in de laatste jaren een opmerkelijke ontwikkeling in de wereld van de kunst gemanifesteerd. Men duidt dit wel aan met de term neo realisme. Een groot aantal moderne kunstenaars gaat de werkelijkheid in hun werk betrekken. Soms als onderwerp, vaak ook in de vorm. Het opvallende hierbij is, dat werkers in verschillend materiaal zich gaan richten op de realiteit, vaak zijn zij zich hiervan terdege bewust. Het gevaar kan dan ontstaan, dat de kunstenaar zich naar een groep gaat schikken in plaats van dat er een zekere overeenkomst tussen een aantal artiesten bestaat.

De laatste modeterm die bij de film gebruikt wordt, is 'Cinéma-vérité'. Er zijn in de jonge geschiedenis van de film direkt al bij de geboorte van het medium twee antipoden te onderscheiden, welke men later de documentaire en de speelfilm zal gaan noemen. Na Wereldoorlog II begint deze afscheiding te vervagen en er komen veelvuldig grensgevallen voor, er zijn gespeelde documentaires en speelfilms met een documentaire inslag. De laatste jaren komt er, mede onder invloed van de t.v. en de vervolmaking van de camera een genre film, waarbij de regisseur de studio verlaat en het leven van alle dag gaat bespieden. Nieuw is dit helemaal niet. Van de twee pioniers van de film is Lumière degene geweest, die zijn camera op een perron of bij een fabrieksuitgang of andere plaatsen waar veel mensen zich verplaatsten, opstelde. Hij filmde dus de waarheid; Méliers zette met behulp van allerlei trucs en foefjes in een schuur zijn films in elkaar.

Met een camera die de slachtoffers niet zien neemt de cineast de mensen in hun dagelijkse doen en laten op. Haanstra gebruikte de candid-camera en verborgen microfoons en sloeg zo de Nederlander gade in Alleman en Zoo. Jacopetti reisde door de wereld om met de beelden die hij dikwijls door middel van de verborgen camera vergaarde, twee leugenachtige produkten te monteren: Mondo Cane en Alle Vrouwen van de Wereld. Jan Vrijman in zijn films voor de tv en de Italiaan Baldi in Casa delle Vedove (gesprekken met bewoonsters van een bejaardentehuis) doen het anders. Zij laten de mensen met wie zij spreken, eerst volledig kennis maken met camera en installaties, zodat zij hiervoor niet schuw meer zijn. Jean Rouch interviewde op dezelfde wijze negers, arbeiders en studenten in Algerije en Frankrijk. Rogosin werkt weer met camera en microfoon, die voor de ondervraagde niet te zien zijn, Reichenbach in 'Un coeur gros comme ça' beperkt zich tot registre-

ren echter met een gecontractueerd speler, door wie het verhaal ontstaat. In de publiciteitsmedia, inclusief radio en tv, treedt de realiteit steeds meer naar voren. Er worden hier te lande vooral bij de VARA zgn. harde documentaires gemaakt de mens en zijn positie in de maatschappij als onderwerp. De samensteller beperkt zich tot een inleiding (niet eens altijd soms worden we plots voor de feiten gezet) verbindende, verkiarende tekst en een conclusie die zich aan het einde steeds meer opdringt. Het gesproken woord van de betrokkenen en beelden van hun omgeving vormen het hoofdbestanddeel. Pier Tania gebruikte deze vorm om zijn sociale verontwaardiging te uiten in het bekende 'Vijfentachtig gulden schoon' en in zijn visie op het gevangenisbestel in Nederland. Bij de radio liet Tom Pauka de -- in 'Signalement van een eigen Ik' -- eenzame mens praten en de toehoorder moet a.h.w. met hem en zijn problemen meeleven. Als Willem van 'Het Parool' een geschreven portret samenstelt, spreekt hij eerst met zijn onderwerp. Later bij de samenstelling verwerkt hij uitspraken en antwoorden van het subject tot een belangrijk deel van zijn artikel. In interviews treft men dikwijls uitspraken aan van de ondervraagden met de toevoeging 'maar zet het er maar niet in, of iets anders in die geest; ook het tegengestelde. 'ja, zet dat erbij, dat is belangrijk' of 'is leuk' of 'daar zullen ze van schrikken' kan men vaak opmerken. Deze ter zijdes zijn een modeverschijnsel, een maniertje geworden en het originele en frisse is er van af. In de beeldende kunst is langzaam een tendentie ontstaan om van het abstracte naar het figuratieve terug te keren. In Nederland zijn in deze strekking de nieuw-figuratieven en de mensen van de fantasmagie werkend. De schilders van de nieuwe figuratie tonen de mens in een afschrikwekkende, wanstaltige gedaante. De personen zijn bang en eenzaam, echter zeiden ook positief. Deze richting is nog geen 3½ jaar oud, de stijl is opgebouwd uit invloeden van surrealisme en abstractie. De fantasmagie die nu opgang maakt is een al lang bestaande opvatting over het surreële en omvat het magisch realisme en het magisch abstracte. In de groepsexpositie van Willeink Koch, Johfra, Gordijn en Dechwitz in de Galerie Mokum aan de Amstel was dit jaar werk in deze trant te zien.

Zoeken we in de literatuur nieuw realisme, dan denken we meteen aan de huidige Franse romankunst, die van de nouveau-roman onder aanvoering van Alain -- Robbe -- Grillet ontstaan omstreeks 1955. In deze romankunst zijn de mensen op de achtergrond geplaatst, vaag en lang niet bepaald of duidelijk omschreven. De omgeving daarentegen, waarin deze mensen bewegen, is precies weergegeven met een grote hoeveelheid details, die geen details meer zijn, maar samen de beschrijving opbouwen, niet de minste plaats wordt hier bij voor de fantasie opengelaten. In Nederland vindt men tot nu toe een boek waarin teikens de objectieve boven de subjektieve toon wordt gesteld, waarheid boven fantasie. Dit is 'De avonturen van Cornelis Bastiaan Vaandrager I' door, inderdaad, C B Vaandrager. Deze immer donkergebruide auteur is lid van de Gard-Sivik groep.

Gard-Sivik is een tweemaandelijks verschijnend literair tijdschrift uitgegeven door Nijgh en Van Ditmar, eind 1954 door de Vlaamse dichter Gust-Gils opgericht. De redactie bestaat uit Armando, René Gijsen, Hans Sleutelaar, C B Vaandrager, Hans Verhagen, allen schrijvers en/of dichters. In dit tijdschrift publiceert een nieuwe generatie dichters hun creaties en meningen. Zoals al meer gebeurde (o a. bij de Criterium generatie, de Gidskring) wordt deze formatie genoemd naar het blad waar zij hun opvattingen in kwijt kunnen. Het is een heel vreemde interpretatie van de dichtkunst die leden van de Gard Sivik hebben. Zij verwerpen al het romantische, ideële, esthetische, mooie en om dat woord maar te gebruiken poëtische, in de dichtkunst. De moderne dicht-

ter moet geen poëet zijn die zich verliest in gemompel over liefde, de sterren, de maan en het eigen ik, maar een mens die met beide benen in de realiteit staat en van deze realiteit een ongeïnterpreteerd onderdeel weergeeft. Hij dient open te staan voor het hedendaagse wereldbeeld — compleet met politiek, techniek, economie, enz. — en de dagelijkse werkelijkheid tot thema van zijn werk te hebben. De Gard-Sivik groep stelt dat de sensibiliteit t.o.v. de wereld, onder invloed van de technische ontwikkelingen totaal veranderd is, en men dit gewijzigde wereldbeeld in de poëzie moet terugvinden. Hans Verhagen drukte zich in een interview met Piet Cais zo uit: „Wat kunnen druk bezette mensen van deze tijd nog geven om de gevoelens van ene Verhagen uit Viissingen?”

Beschouwt men de op pagina 11 opgenomen voorbeelden, de keuze pretendeert representatief voor deze modernistische groep te zijn, dan springt één gemeenschappelijk kenmerk direkt in het oog. Elk gedicht is een al dan niet korte weergave van de realiteit die meteen op het papier gebracht is. Verreweg het grootste deel van de produktie van de zestigers (als geboortjaar van deze nieuwe kunst wordt 1958 aangehouden) bestaat uit minder lange gedichten. Dit is niet vreemd als men bedenkt dat deze kunstenaars een korte, flitsende diagnose van de realiteit willen geven, gedichten van één regel lengte zijn geen uitzondering. Nieuw is het woord m² niet. Achterberg gebruikte het ook al & irriteert op de duur, afkortingen in het vers, bijvoorbeeld dwz en het gebruik van haakjes komen in dit soort poëzie nogal veel voor. Het grote bezwaar van deze kunst is dat zij totaal niet interessant is. De tv, radio en andere communicatiemiddelen oversteipen ons met nieuws en feiten van de hedendaagse werkelijkheid. Deze poëzie doet dat ook nog eens en dit is een concurrentie de dichtkunst niet waardig. Deze gedichten zijn ontdaan van elke schoonheid, de headlines van kranten zijn even mooi of lelijk!. Deze poëzie is per definitie een kort leven beschoren en zal siechts zoals elke revolutie haar invloed hebben op het nog komende. Misschien zullen de toekomstige dichters hun onderwerpen meer uit het leven van alledag halen en nog economischer hun taal gebruiken. Toch zijn er nog twee lichtpunten. Hans Verhagen is iemand die ontegenzeggelijk talent heeft en in elke literaire era zijn plaats gevonden zou hebben. Bovendien kan er weer eens om poëzie geïachen worden.

Armando is niet alleen redakteur van Gard Sivik, maar ook mede-oprichter van de Nulgroep in Nederland. Deze beweging ontstond in 1960 uit de Nederlandse informele groep, in 1958 gevormd door Schoonhoven, Peeters, Henderikse en Armando. Zegt deze laatste dat de poëzie van de zestigers een internationale primeur is, de Nulgroep heeft verwanten in Duitsland (Zero). Ook in andere landen treft men groepen en individuen aan, die dezelfde of een parallelle weg hebben ingeslagen:

In Frankrijk: La groupe de recherche d'art visuelle
La nouvelle tendance

In Italië : groep T, groep N

In Duitsland: Gruppe '58.

Elders in Neo-constructivisten, die zich groepeerden om de tentoonstelling 'Bewogen Beweging' in het Stedelijk — 1961 — in Amsterdam.

In de opsomming mag ook de pop-art niet vergeten worden.

Het program van de Nulgroep is identiek aan dat van de Gard-Sivik: de toe-

A FOGGY DAY IN ROTTERDAM

Je kent het wel: een middag wachten
tot het gaat misten. Wachten
tot het donker wordt of avond wordt. Hij
(ik heb het over hem) kijkt,
ziet lege bussen
die koppig starten, de stad in – op zoek naar meer mist?

Stemmen van mensen. Oproer? Bijviel?
Hij herkent ze, de stemmen. De mensen
kent hij niet – nooit gekend.

Je kent het wel: pijnlijk nauwkeurig
kan hij je zeggen (maar hij doet het niet):
„Nu gaat de telefoon“
En dan gaat de telefoon. De angst
dit aan te voelen. En de angst (nog groter)
zich na tien elf juiste voorspellingen te vergissen.

De mist is binnen.
Reeds zijn de radiatoren verkild.
Hij trekt zijn benen op. Wacht.
Het wordt donker. Of avond.
Hij trekt huiverend een haar uit zijn pols.

(C.B. Vaandrager uit „Met andere woorden“)

Met liefde, kaartspel &
kanker worden de uren gedood

(Hans Verhagen uit „Rozen & Motoren“)

VARIABLE OPNAME

b.v. één m² dagbladangst

enkele gegevens.
uw stoel, uw straalkachel uw
vitamine c, uw laxans,
uw aanvraagformulier voor
oogdruppels.

(R. Cassuto uit Gard-Sivik 33)

We moeten nu nog met zekerheid vaststellen wie de dode is.
Laten we zijn schoenen uittrekken en zijn tenen bekijken.

Dit gebeurde.

Hij had inderdaad aan iedere voet zes tenen.

(Armando uit zijn Karl May cyclus)

schouwer niets anders dan een facet van de realiteit laten zien, ongewijzigd, zonder commentaar. Wat is belangrijker, zo vragen de Nullen zich af, de werkelijkheid of de visie van de kunstenaar hierop. Wat wij gewoonlijk de moderne kunst noemen is in feite een schijnhouding die verre ten achter is op de ontwikkelingen van wetenschap en techniek, zo zeggen zij.

Armando: „De kunstenaar is een koel, zakelijk oog”. Behalve een aantal exposities in galerijen in Nederland, zijn er 2 tentoonstellingen van de Nulbeweging en buitenlandse geestverwanten geweest. Dat was in 1962 in Sandbergh's Stedelijk, waaraan 25 kunstenaars uit 7 landen deelnamen en kortgeleden (20 maart tot 18 mei) in het Gemeentemuseum van Den Haag, waar Zero en Nul ruimte hadden afgehuurd. In Amsterdam waren destijds de volgende zaken te zien: zwarte autobanden opgehangen tegen een zwarte achtergrond, een ijskast, vlokjes watten rechthoekig op een vlak geplakt, een lege kist, een kist met afval, en verschillende monochrome schilderijen.

In de nieuwe vleugel van het Haags gemeentemuseum toonde Armando zwarten roodgelakte benzinevaten, zwart prikkeldraad op zwart fond, zwart geverfde bouten op rood. Peeters had o.m. 'n nylon paardestaart, een plukje ijsbeervacht van kunstvezel, op plastic geplakt reflekerend materiaal. Schoonhoven rasterwerken en schotels van gips. Het grotere werk, dat vaak een hele kamer in beslag nam, was o.a. de kartonnen platen gestapeld tegen de wanden door Schoonhoven, een poel zwart water van Armando, een blikjeswand gebouwd door Peeters en Schoonhoven van lege verfblikken.

Piene, die met Ueker en Mack de Zerogroep vormt, exposeerde enige rook-schilderijen, vormen ontstaan door het walmen van kaarsen op 't schildersdoek en een paar lichtballetten; dit zijn reflekerend draaiende vlakken waarop een of meer schijnwerpers gericht staan. Mack stelde o.m. geribbelde reflekerende vormen tentoon. Gezamenlijk hadden de Duitsers een lichtzaal ingericht, waar de wanden met weerkaatsend materiaal waren bekleed. Op de vloer stond een elektrisch aangedreven machine; op deze machine was een draaiende schijf met gaten, achter de schijf en in de hoeken waren schijnwerpers gemonteerd, zodat het geheel één flitsende beweging was.

De Nulbeweging wil de kunst integreren, vergroeien met de realiteit, dat geeft dan resultaten als bovenstaande. Datgene wat de kunstenaar onderscheidt van de gewone mens, het creatieve talent, is weggesmeten. Als men de kunst opvat als een vormgeven aan 'n verheven gevoel of gedachte dan blijkt dit niet op gaan bij de Nul beweging. De kunstenaar volgens de gangbare opvatting werkend, neemt een stuk werkelijkheid en gaat hiervan uit zijn werkelijkheid creëren. Het resultaat is vaak oneindig veel mooier dan waar de artiest van uit is gegaan, hij heeft er zijn geest, zijn talent in gelegd. Laat de kunstenaar de interpretatie weg, dan blijft alleen de keuze van het stoffelijke over. Als hij keuze laat prevaleren boven interpretatie en wil hij met iets moois voor de dag komen, dan zijn alleen de natuur — of scheppingen van voorgaande kunstenaars de arsenalen waaruit hij putten kan.

Men zou dan bijvoorbeeld een vaas rozen voor een kunstexpositie kunnen in zenden, niet een urinoir, zoals Marchel Ouchamp in 1917 deed.

Men mag aannemen dat de mensen van Nul-Zero het ernstig opnemen met de kunst en geen zakenlieden zijn, die het snobisme uitbuiten. Zij zijn echter volkomen op de verkeerde weg, want als ik de ballpoint waarmee ik dit opstel schreef, voor een tentoonstelling van beeldende kunst in zou zenden, dan is deze even hard een kunstwerk als hun objecten.

Tot nu toe is geen woord gerept over de bouwkunst. Dit is geen nalatigheid,

de architectuur valt enigszins buiten het raam van dit artikel.

BERLAGE (1856-1916) stelde rond de eeuwwisseling al, dat de architectonische vormen een juiste typering moeten geven van de functie die zij verrichten.

Hij was de pionier van het eerlijk rationeel bouwen. Na hem laten de bouwers het materiaal steeds meer voor zichzelf spreken geen zichzelf respekterend architect zal nog bijvoorbeeld baksteen bepleisteren om het mooier te maken Een voorbeeld levert de St. Jan de Doperkerk aan de Heemstedestraat, architect Peters Daar is de stalen konstruktie waarop het dak rust overal zichtbaar

Maakt men de balans op van de nieuwe stijlen dan blijkt dat voor de filmers journalistiek documentairesamenstellers de kunstenaars van de fantasmagie en nieuwe figuratie de nouveau roman de perspektieven gunstig zijn of zijn geweest

De dichters van de Gard-Sivik groep en leden van de nulbeweging en hun pendanten over de grens kunnen beter maar meteen ophouden de waarde van hun scheppingen komt niet bij nul of dikwijls niet bij Gard-Sivik boven die van het benodigde materiaal uit.

harry broekman

juni 64

„Don't bother what way, but away”

O, hunkeraar van deze wereld.
stuntelaar in dit dal
van tranen en van leed.
Waarvoor schrijdt gij voort
in dit onmenselijke oord
van droefenis en smart.
Waarvoor dient uw hart,
als bron van dit leven?
Zo naargeestig en ontheven
van vreugde en geluk.
Het hart is slechts gegeven
om doornen te ontwijken
en niet te bezwijken
onder het kruis van dit leven.
O, wie kan zoiets geven?

O, hunkeraar en stuntelaar
ga toch heen. Waarheen?
weg uit deze hel
waar de dood vlug en snel
komt en grijpt
naar al wat leeft.
Al wat het leven hier heeft
is bloed en tranen.
Ga langs paden straten
en lanen, naar het betere hier
met liefde, vreugde en plezier.
Zoek, zonder je op te winden
over de afschuw dezer aarde.
Zoek, want er staat geschreven:
„Zoek, en ge zult vinden”.
Zoek, en vind een beter leven.

piet monsmma

„VANAF DE BRUG”

Vanaf het gebolde betonnen vloerkleed
van de kromgetrokken brug
zie ik ginds witte vlekken
door het avondschemer boren
waarvoor zwarte slierten braaksel van fabrieken
hun lange banen trekken,
tot hoog in het oneindige.
Even grote grijze benen
staan tegenover elkaar
op stoepen langs het water
met lampen in hun helmachtige hoofden.
In de kanalen zwemmen boten
hun motorische schoolslag
en tikken aan de overkant aan,
duiken onder golven door
naar begin en eind.
Verre spelden licht staan angeprikt
tegen de kartonnen blauwe hemel,
Beneden breekt een kreupele tak zichzelf stuk

En dan, is alles even stil
Totdat de grijze meeuw
zijn scherp krijsen
uitstoot
over het vertrokken landschap.

j. de meere

1% inspiratie: herman v. wechem
99% transpiratie: b. de wijk
en de vrouwelijke toets is van
willy verhulsdonck.

PIUS X

contra

Pius X

Na enkele jaren van onderbreking vond de jaarlijkse voetbalwedstrijd weer plaats tussen leraar en leerling.

De zon was gul die dag.

Onze crack, mister van Lent, dribbelde als last but not least het veld op. De wedstrijd kon dus beginnen. Noglang nadat de rector de bal aan het rollen had gebracht moesten de leerlingen er aan wennen dat hier heel wat meer geoorloofd was dan tijdens de les. Het spel golfde op en neer, wel echter op dezelfde helft. En het was wis en waachtig in het eerste tijdsbestek aan Herrn Schomacher te danken dat aan beide zijden het doel onbevlekt bleef. Toen er twintig minuten gespeeld was moest het veld vanwege de transpiratie neerslag drooggelegd worden. Vooral in het doel van meneer Verhagen stonden verdachte plassen, en dat ondanks de herhalingsoefeningen!

In de rust werd er ouderwets gerust, hier en daar wat opgekalefaterd.

Het gepeupel op de tribune verkneep zich bij het feit dat het tweede helftje begon. Wij zullen U nu even mee laten genieten van het eerste hoogtepunt uit deze strijd. Buys deed de bal naar van Rossem huppelen, fel gechargeerd door de heer Verwey wist deze hem naar Marius te plaatsen waarop een voorzet volgde. Op zeer technische wijze werd dit schot door meneer Herben verhinderd zijn weg te vervolgen. Hij haalde uit, met als gevolg dat Ceer Campfens dit snoepje eenvoudigweg niet aan z'n neus voorbij kon laten gaan: hij joeg het leder eenparig versneld langs de briesende doelman. Heer Herben prijkt dan nu ook boven aan de transferlijst waar iedereen op de doelwachter na, op staat.

Tevens wees deze premier van een reeks van zes op de toenemende uitputting der leraren. Meneer Heys waren de blauwe kringen rond de ogen reeds aan te zien en de amanuensis was grasblind. Hierdoor snapt U natuurlijk wel dat de nood tot stoppen acuut was geworden, versterkt door het feit dat er hedentendage nogal schaars leraren te verkrijgen zijn. Maar eerst volgde nog het volgende drama. de boys Cees Campfens, Fred Timmer (2x), Stef Netten en van Rossem wisten het blok beton der ouders tot een trillende pudding om te zetten en wilden er juist in happen toen het fluitsignaal over de velden klonk. Bij het genot van een flesje vertelde meneer Tel nog, dat hij het wel typisch vond dat er met twaalf man niet van elf gewonnen kon worden en dat dat zeker niet aan hem lag. En wij, wij klommen op onze verhikkels en hopen nu dat de diverse nederlandse leraren dit stijbloempje aan hun ogen voorbij zullen laten gaan.

"De koning sterft" is de confrontatie van de schrijver met zijn eigen dood. De angst voor de dood domineert inderdaad meer dan ooit leven en werk van de schrijver

Het stuk speelt aan het hof van koning Béranger, die door de astroloog aan het hof de dood krijgt aangezegd. Vanaf dit moment is de toeschouwer onbewust bij de handeling, zij het dan passief betrokken.

Het is afschuwelijk om te zien hoe Ionesco zijn creaties verder laat spelen. De toeschouwer voelt zich hulpeloos bij het zien hoe Béranger zich krampachtig vastkiamt aan het leven, hoe hij de voistrekte eindigheid van het leven beleeft. Zijn greep op de buitenwereld heeft hij al verloren, langzaam maar zeker brokkeit zijn rijk af, alleen met zijn naaste omgeving heeft hij nog een laatste, snel wegvloeiend contact.

Na een vreselijke strijd laat koning Béranger het aardse bestaan los, echter niet voordat hij zijn wereld, zijn koninkrijk onredbaar meesleurt in de peilloze afgronden van de dood, om tenslotte toch berusting en rust te vinden.

Dit ongenadige en overtuigende stuk "De koning sterft" is een stuk van het sterven van Eugène Ionesco, maar ook van het sterven van ieder van ons. De tekst heeft een tragische allure en is onontkoombaar op ons allen betrokken.

Wanneer men van het werk van Ionesco houdt, is dit beslist geen liefde op het eerste gezicht geweest, het is daarentegen een lange poging hem te begrijpen, wat tenslotte resulteert in een diepe waardering. Het is als een exquis gerecht dat men ook moet leren eten.

Hoe dan ook, van zichzelf zegt Eugène Ionesco: "Wanneer ik schrijf denk ik er nooit bij na of ik nu experimenteel werk maak of niet, of ik al dan niet een avantgardist ben. Ik probeer zo eerlijk mogelijk mee te delen hoe de wereld zich aan mij voordoet en wat hij naar mijn mening is, een en ander zonder propagandabe-doelingen, zonder bedoeling dus om het bewustzijn van mijn tijdgenoten te leiden. Het enige wat ik probeer is om binnen mijn subjectiviteit een objectief getuige te zijn. Aangezien ik nu eenmaal voor toneel schrijf, houd ik me uitsluitend bezig met het personifieren, incarneren van een tegelijk komische en tragische betekenis van de werkelijkheid. Daar heb ik bepaald geen last mee het neerzetten van mijn personages -- even imaginair voor mij als reeel -- gaat vanzelf of niet. Al of niet experimenteel willen zijn voor je nog een woord op papier hebt gezet, een avantgardistisch standpunt innemen of afwijzen -- dat betekent voor een scheppend kunstenaar gewoon dat hij de zaak omgekeerd aanpakt, aan de buitenkant blijft van zijn waarheid en van de hoofdzaak, kortom dat hij te kwader trouw is. Ik ben wat ik ben, graag of niet. Je ware bewust worden is jezelf weten te zijn, alleen door kans te zien jezelf te zijn, loop je kans om uiteindelijk ook 'anderen' te zijn."

p.j. houtman -- 6D

S O N N E T

Als ik loop door de doods-donk're straten,
is 't of de wereld niet meer licht,
is 't of de mensen niet meer k'nnen praten —
In deze donker-doodse straten van de nacht.

Soms kan ik 't niet meer laten
— al was 't maar éven, en héél zacht —
er met mezelf 'ns over te gaan praten
hoe ik walg walg van deze nacht.

Eëns hoorde ik zacht stemgefluister . . .
Maar het bleken slechts laffe gedichten
te zijn, hoogdravige preken en leugen-berichten.

'n Andere maal negeerde ik het duister
door met de zon de wereld te verlichten.
En ik zag alléén die domme, vadsige gezichten.

guus nijsten 5e

R O M A N

Strepen en nog eens strepen zetten
onder hoofdstukken van een roman
waarin een leven zich afspeelt
ingedeeld en opgedeeld,
bij het lezen van letters van verleden
is gemis voelbaar van liefde.

Steeds weer moet een nieuwe zin
beginnen van voren af aan
toddat de punt van het einde
het nieuw begin aankondigt
met al of niet gekleurde hoofdletters.

Zo gaat het door
alinea voor alinea
hoofdstuk voor hoofdstuk
tot de laatste bladzijde
met het einde.

j. de meere

's N A C H T S

Een spookachtig licht
omhult de stam van de boom,
Ramen richten hun witte spijlen
naar beneden.
Een pad kruipt als een zwarte
inktvlak met poten
over de betonnen stoep
die leidt naar de tuin.

Een lucht zonder maan
noch ster straalt licht uit
geen vogel laat geluid horen . . . ,
alles slaapt.

Vredig ziet de wereld er uit
zelfs dictators slapen
alleen ik slaap nog niet
Ik ben verlicht despoet.

j. de meere

Das Gesamtwerk vermittelt weder eine religiöse Botschaft, noch verneint es die ewigen Werte. Es ist etwas anders als eine dogmatische Botschaft. Der Dichter predigt nicht. Er erzielt seine Wirkung als Künstler.

H.S. Reiss

Zowel in „Der Prozess“ als in „Das Schloss“ voert de held uit deze grote romans van Kafka een hopeloze strijd met een te machtige tegenstander; met een angstwekkende en ondoorgroendelijke maatschappij, die in haar onverbiddelijkheid en onaantastbaarheid het karakter van het numineuze in zich draagt en in haar aktiviteit echter op een zeer gecompliceerde en onoverzichtelijke ambtelijke instelling lijkt.

In „Der Prozess“ is het een gerechtshof, en in zijn tweede roman een slot. Wat de helden in werkelijkheid bestrijden, dat zijn de ambtenaren van deze gemeenschap, n.l. de sekretarissen en bedienden; die zelf zó ver van het 'slot' verwijderd staan, dat de echtheid van hun connecties met dit slot steeds te betwijfelen zijn. Het zijn om een uitdrukking van Kafka uit „Der Prozess“ te citeren „Türhüter, die nicht einmal der Anblick des dritthöheren Türhüters zu ertragen vermögen.“

Maar de afstand, de macht en de ontoegankelijkheid van het 'ambt' laat zich heel duidelijk als een van het transcendente verklaren, van deze niet af te bakenen 'overbuur' van de mensen, wiens ware wezen voor hen onbekend blijft, hoewel de mens totaal van hem afhankelijk is. Toch kan men aan dit symbool van het bovenzinnelijke geenszins het epiteton 'heilig' toevoegen want het manifesteert zich bijzonder onvolmaakt en soms zelfs immoreel.

En dat heeft niet alleen betrekking op de organisatie van dit ambt, maar ook op de kwaliteit van zijn beampten, die wellustige en verwaande mensen blijken te zijn. Een de voorstelling van dit ambt, van zijn funktionarissen en bedienden, besteedt de schrijver zijn speciale aandacht en vaak schijnt deze overheid veel meer in het middelpunt van de belangstelling te staan dan de held, die toch met haar te maken heeft.

Ook in „Das Schloss“ schijnt zelfs de overheid meer in de belangstelling te staan dan K. de held. En aan de schildering van de gecompliceerde leiding van de zaak van de behandeling van de akten, van de preciese beschrijving van de afzonderlijke beampten, van hun werkzaamheden hun kleding hun houding, hun levensgewoonten etc., besteedt de schrijver veel meer aandacht dan aan zijn held, over wiens uiterlijk, afkomst en levensloop wij helemaal niets te weten komen. Zoals in „Das Schloss“ zo wordt in „Der Prozess“ het gerechtshof ondanks zijn raadselachtige en onverklaarbare bevoegdheid voor zover deze op de voorgrond treedt, uitvoerig beschreven, en het staat als de eigenlijke aktieve faktor steeds in het middelpunt van het gebeuren. De held is een gejaagd iemand en blijkt over het algemeen geen bijzondere slechte eigenschappen te bezitten. Het gerechtshof daarentegen treedt bijzonder duister en inkonsekvent op het houdt zitting in een smerige omgeving, de rechters zijn verwaande mensen, die zich graag zeer pompeus laten schilderen, ze zijn gemakkelijk te beïnvloeden, hun beslissingen zijn eveneens duister en wreed, zij sturen ook genadeloze en lachwekkende beulen uit, zodat men af en toe de voortdurend opkomende schuldvrage met de zin zou mogen oplossen: niet de moordenaar, ook niet de vermoorde, maar het gerecht is schuldig. Zo is het ook met de overheid van het slot; een zeer wanonderlijk onbetrouwbaar, zich zelf voortdurend tegensprekend ambt, dat een zinloos en lachwekkend aantekenboekje door een kolossaal ambtenarenapparaat zonder succes laat bijhouden. De beampten vormen alle mogelijke menselijke zwakheden bij elkaar; ze slapen op kantoor, en drinken er ook bier, benoemen buffetjuffrouwen als tijdverdrijf, en stellen op een schaamteloze manier immorele vragen.

kortom, ze doen bijna alles wat Kafka als het karakter van de immorele mens beschouwt. En ondanks alles wordt er aan deze bovenaardse bevoegdheid van deze overheid nooit getwijfeld, zij is de macht waaraan de mens zich nu een maal te storen heeft, als hij wil leven.

Voor hen die het levenslot van Kafka kennen, schijnt het bijna vanzelfsprekend, dat de ongenaakbare en verdorven vijandelijke overmacht bij Kafka's vader ligt. Het zou eigenlijk alleen maar rechtvaardig zijn om in deze strijd tussen vader en zoon, ook eens de vader in het middelpunt van het drama te plaatsen. Als wij de psycho analyse zouden toepassen, dan zouden wij ons aan de zoon moeten houden en het gehele lot zou voornamelijk uit zijn kom pieksen en zijn verdrongen driften etc. moeten afleiden zonder ons al te zeer druk te maken om de invloed die zijn ouders op hem gehad hebben. Misschien zou het daarom niet alleen rechtvaardiger zijn maar voor een beter begrip zeker bevorderlijker, om hier ook op de dialoog te letten en niet alleen maar met de steeds dezelfde blijvende monoloog tevreden te zijn.

In het geval van Kafka hebben we nu, sedert zijn beroemde 'Brief an den Vater' gepubliceerd werd een duidelijk en onvervals beeld niet alleen van de ze vader, maar ook van zijn verhouding ten opzichte van zijn zoon. Volgens deze schildering was hij — ondanks zijn ijver arbeidslust en bezorgdheid voor de materiele welstand van zijn gezin — een egoïst die zijn omgeving tiranniseerde voortdurend vloekte, zichzelf steeds beklaagde zijn bedienden slecht behandelde die nooit enige interesse voor zijn kinderen toonde en zelfs nooit met hen sprak, en zijn zwakke schuwe en oprechte zoon op een bijzonder hatelijke manier vernederde. Toch heeft Kafka nooit het gezag van zijn vader geloofchend tot aan zijn laatste levensjaar kon hij niet los van zijn invloed komen hij was voor hem — gewoon als zijn vader — een hogere macht hij zag wel heel duidelijk de fouten van zijn vader maar voelde dat deze macht met al zijn gebreken voor hem een onontkoombaar noodlot was. Is het nu nog verwonderlijk dat hij bij het overbrengen van deze noodlotsgedachte naar het gebied van het transcendente tot deze voorstelling van bovenaardse instanties kwam wier gebreken net zo groot waren als hun macht en die niet te overwinnen of te ontvluchten waren? Zo ontstonden mijns inziens de beelden van het gerecht en van het snot met het inwendige protest tegen het bovenzinnelijke en tegen de schijnheiligheid. Alleen moet hij nu hetgeen hij beweert verder uiteenzetten.

Hoe was nu de religieuze houding van Kafka ten opzichte van zijn noodlot?

En wat betekenen deze vaak zo tegenstrijdig gebruikte symbolen van het transcendente? De verwijzing naar zijn vader is geen antwoord meer dit was slechts een eerste ervaring het uitgangspunt. Waar staat hij nu?

Het is gemakkelijk om in te zien dat de voorstelling die Kafka van de relatie tussen K en de dorpsbewoners tot het Snot geeft, tot op heden tot verschillende interpretaties moest leiden, omdat men vanuit de voorstelling van de bestaande situatie tot een leer wilde komen. Ondanks de overvloedige uitleggingen zijn er toch drie hoofdtypes te onderscheiden de wereldbeschouwing van het nihilisme de religie van de genade en het in wijsheid beslissen ten opzichte van het oneindige, zonder hierbij het verstand te verwerpen. De nihilistische interpretatie neemt het volgende standpunt in de voorstelling laat duidelijk zien dat het bovenzinnelijke bedrog is, een 'intrige' noemde een kritikus het eens. De godheid is 'ad absurdum' doorgevoerd, het is geen god, of alleen maar een slechte god, het is een te machtig wereldgebeuren, waarvoor geen rechtvaardiging, geen oplossing en geen zin van de menselijke geest bestaat.

De tweede er bestaat wel degelijk een bovenzinnelijk iets, en de manier om hiermee in contact te komen is, onderwerping aan haar onbegrijpelijke macht en hopen op haar genade.

En ten slotte de laatste. Er bestaat een transcendentie, om hiermee in contact te komen moet men zich vol vertrouwen openstellen.

De nihilistische interpretatie van Kafka wordt tegenwoordig het meest toegepast, hij wordt als de vertegenwoordiger van een wereld zonder god beschouwd

Zij zien Kafka als iemand die van het atheïsme een religie maakt en die de slechte god voor de juiste houdt. Voor een ander daarentegen is Kafka de ver tegenwoordiger van een 'onterfde', bij wie van het geloof slechts de overtuiging van de verdoemenis is bijgebleven. Daarom is „das Schloss" voelstrek geen symbool van de hemel, maar een reeks van gnostische demonen". De nihilistische interpretatie is echter te verwerpen, omdat „das Schloss" onder de voorwaarden die het nihilisme stelt, nooit geschreven had kunnen worden. K. vindt echter wel niet de weg naar het transcendent, maar geen ogen blik twijfelt hij aan het bestaan ervan, geen moment gelooft hij dat het zinloos is ernaar te streven. Hij zou geen enkele stap kunnen zetten zonder dit geloof

De onvermoeibare energie, die K. steeds weer weet op te brengen bij het zoeken naar middelen om in het slot te komen, kan hij slechts onder de voorwaarden van de verwezenlijking, dat voor hem geen ander doel bestaat dan het slot voor een bestaande zekerheid te houden, om dan vervolgens ook door het slot te worden erkend. Zeker, wat hij van de kant van de overheid van het slot onder vindt, komt hem onbegrijpelijk en lachwekkend voor, maar het is duidelijk dat hij dit als een bepaalde fase ziet, waar hij doorheen moet om vervolgens het slot te bereiken. Nooit houdt hij de omgeving, het aardse bestaan dus, voor het eigenlijke slot, en nooit twijfelt hij eraan of het slot nu wel werkelijk bestaat.

Nu zou men kunnen beweren, dat Kafka door zijn schildering van het slotbestuur niet alleen de weg van K. maar zijn hele streven als verkeerd en zinloos wilde voorstellen. Dat deze mogelijkheid bestaat, valt niet te ontkennen, maar niets, niet eens het geringste, wijst er op dat dit de oplossing van Kafka voor het religieuze probleem was, waaraan hij door middel van deze roman gestalte wilde geven, en dat hij zou willen verkondigen dat het bovenzinlijke op de drog berust.

De situatie van de dorpsbewoners ten opzichte van het transcendent kan men als de weg van de genade betitelen, nl. een volkomen onderwerping aan de onbegrijpelijke macht, bewust en onbewust afstand doen van het gebruik van het verstand tegenover het machtige en geheimzinnige. Angst die met vertrouwen gepaard gaat en een deemoedige en vererende overgave. Een nadere mededeling omtrent deze verhouding komt meestal door de vrouwen van het dorp tot stand, zij zullen alleen spreken over de liefde, terwijl de mannen zich in zwijgen hullen en zich zonder meer onderwerpen. Het is kenmerkend, dat het enerzijds de vrouwen zijn die in contact staan met de hoogste vertegenwoordigers van het slot, of zich er op beroemen, en aan de andere kant is het ook K. die via de erotiek, via de vrouwen dus, zijn grootste toenadering tot het slot vindt. Vanuit het directe leven schijnt het eenvoudiger en aantrekkelijker te zijn om met het religieuze in contact te komen dan via rationele inzichten. K. kiest niet de weg van de genade, dus niet de weg van de dorpsbewoners. Hij zoekt de weg van het openlijk tegenover elkaar staan. Hij zegt zeer uitdrukkelijk: „Ich will keine Gnadengeschenke vom Schloss, sondern mein Recht." En op de vraag wat hij nu eigenlijk van Klamm wil, antwoordt hij: „Das wichtigste ist doch für mich, dass ich ihm gegenüberstehe." Hij wil deze weg gaan waakzaam en met overleg, zich op zijn bevoegdheid om te oordelen verlatend, vrij van illusies, tot iedere daad en toe iedere zijweg bereid, indien dit uitkomst biedt, moedig, tot ieder offer bereid, terwijl hij op zijn recht en op de zin van zijn handelen vertrouwt, en dat betekent in wezen, vertrouwen op een volledige eenheid, waarbinnen het hoogste wat een mens met zijn kracht op een gegeven moment presteren kan, zijn plaats en zijn waarde heeft. Dat is de weg van het vrij kunnen beslissen met een aanwezig vertrouwen, zonder het verstand op te geven ten koste van de genade. Een vrij moderne gedachte dus, de mens met zijn eigen bewuste verantwoordelijkheid en zijn vrijheid van handelen, die toch zijn afhankelijkheid van God ervaart. Beide wegen worden hier geschilderd, maar niet zo zeer in een directe voorstelling als meer door een verwrongen spiegelbeeld, waarin deze wegen soms de vertegenwoordigers van elkaar blijken te zijn.

De betrekking van de dorpsbewoners tot het slot ziet K. als dom en onverstandig; de heerschappij van de sekretarissen, waaraan de bewoners zich onderworpen hebben, vindt hij tiranniek, onrechtmatig en verkeerd. Voor hem is de sekretaris, die voor het volk Gods plaats vertegenwoordigt, beslist niet het hoogste, en hij zoekt slechts toenadering „niet om bei ihm zu ruhen, sondern um an ihn vorbeizukommen weiter ins Schloss“. Deze pogingen zien de dorpingen als een lichtzinnige gedachte van een vreemdeling die in hun dorp verblijft, die niet alleen geen recht heeft, maar die ook niet de minste aanspraak maakt op de genade. Hij is een 'eigensinniger Mensch' de 'Unwissendste', die steeds maar 'nein-nein' zegt en naar niemand wil luisteren. Hij bereikt Klamm nooit en hij kan alleen maar gelukkig zijn als Klamm geen notitie van hem neemt.

Waar staat Kafka nu eigenlijk? Is het de weg van de dorpsbewoners of zijn eigen weg, die hij volgen wil? Nergens blijkt dat Kafka het standpunt van de dorpsbewoners verdedigt; dit blijkt b.v. uit het gesprek dat hij met de waardin heeft. In wezen staat Kafka achter K., die hij zelf is, niet fotografisch, maar in zijn ontwikkeling als schrijver en die hij kritisch bekijkt, zo kritisch dat het lijkt of hij voortdurend tegenover zichzelf staat, maar toch zichzelf nooit karikaturiseert, zoals hij met de manier van doen van het ambtelijke en met de overheid van het slot doet. De argumenten van K. tegenover die van het geloof in de genade, zijn veel eerder argumenten van Kafka zelf als die van de gemeentebestuurders. En hij plaatst de bestaande situatie van de dorpingen volstrekt niet in het felle licht maar hij ziet hen als een donkere en troebele gemeenschap, die zich thuis prettig voelt, ofschoon ze in sombere en maffe huizen wonen. Toch bezitten ze zonder enige twijfel datgene waar naar K. tevergeefs streeft. En K. is ook een buitengeslotene, die eerst dan pas 'thuis' wil zijn, als hij zijn doel bereikt heeft. Op deze wijze staat Kafka dus wel aan de kant van K., tegelijkertijd echter laat hij het uitblijven van succes van zijn weg zien. Het is mogelijk, dat de speciale route, die K. kiest verkeerd is — de weg van het wennen als eerste fase — en het is ook mogelijk dat zijn methodes om met behulp van vrouwen en bedienden vooruit te komen, zoals hij zelf zegt „Einwurzelung auf Grund von Interventionen“ niet tot het doel kon leiden en tevens dat alleen deze bijzondere manier fout is en dat er andere wegen van de 'Gegenüberstellung' en van het vrij en in vertrouwen beslissingen te kunnen nemen, bestaan.

Kafka toont ze nooit, duidt ze nooit aan. Steeds weer staan we voor de beide mogelijkheden de weg van de dorpsbewoners en de weg van K. Deze twee wegen tegenover elkaar stellen, met hun gehele onderlinge spanningen, dat is zijn doel. Daarom laat hij de ene weg steeds weer als een doordringende spiegeling door de andere zichtbaar worden, verscherpt hij de tegenstelling en voert hij ze door ze te overtrekken, op tot aan de grenzen van het ervaren. Hij neemt nooit een beslissing. Dit was trouwens Kafka's bedoeling niet. Zijn bedoeling was om het probleem te stellen — in zijn meest omvatten de betekenis en in alle ernst. Het is duidelijk, dat om het probleem in zijn totaliteit te stellen, ook alle mogelijkheden van een eventueel antwoord erin opgesloten moeten liggen. Deze feiten leveren de stof voor de verschillende interpretaties. In werkelijkheid zijn het toch alleen maar mogelijkheden van een antwoord en nooit een werkelijk gegeven antwoord.

Degenen die Kafka gelezen hebben, zullen dit ook wel gevoeld hebben „Het is het noodlot en misschien ook de grootheid van dit werk, dat het alle mogelijkheden open laat en er geen een bevestigt.“ zei Albert Camus dan ook.

j. de meere

Diemen, 8 maart 1964

Het plantaardig bewind

Jacques Hamelink werd geboren in 1939 te Terneuzen. Tot nog toe verschenen verhalen en gedichten in verscheidene literaire tijdschriften, als De Vlaamse Gids, Podium, Roeping, Nieuw Vlaams Tijdschrift, De Gids en Merlyn.

Merlyn noemt Hamelink 'de grootste verrassing onder de dichters en novellisten, die aan Merlyn meewerken' (aldus de achterkant van het boek).

Hamelink begint zijn debuut met het verhaal 'Een opgehouden onweer'. Bij de eerste zin lijkt het een jeugdvertelling te worden, dit wordt het ook, maar niet van de soort die men zou mogen verwachten. Het is een opnieuw beleven van de gebeurtenis, verteld door een volwassene die het ook opnieuw beleeft. Pas nu wordt die gebeurtenis, die in het verleden speelt, voor de schrijver/ik-figuur verleden tijd. Dit verhaal zal voor een ieder die het leest werkelijkheid (een waaraan men niet twijfelt) worden.

Het verhaal handelt over René die, hoewel hij de moerassen goed kent, juist in deze moerassen omkomt. Hamelink schrijft dit omkomen niet toe aan een ongeluk, maar aan een noodzaak: de aarde neemt wat van de aarde is.

De dode René komt ook niet meer uit het moeras tevoorschijn, wel een moeraswezen: 'een onbeschrijflijk misvormde klomp gestold vruchtvlies, groen en geel'. Al lijkt dit onwerkelijk, toch is het Hamelink gelukt dit alles geheel vanzelfsprekend te maken. Hij laat het verhaal dan ook gebeuren in een wereld die niet de onze is: een stukland dat achter het dorp, onze wereld, ligt. Het hele verhaal werkt beklemmend op de lezer: een grote kracht van de schrijver. Hij laat iets gebeuren dat wij slechts aan onontwikkelde mensen zouden toeschrijven.

Zo iets gebeurt ook in 'Brandoffer op zondag', het tweede verhaal in de bundel. Hetgeen hier gebeurt is alleszins normaal: een knapenvereniging gaat kamperen. Slechts één voorval: een jongen die toe de groep behoort weet een meisje te verleiden — roept de wraak van de andere jongens op. Of is het slechts de jaloezie, die tot het offeren van die jongen zal leiden? Het prachtige ook hier is, dat het zo normaal lijkt dat personen uit een beschaafde wereld zo primitief, als uit een oerinstinct, kunnen handelen. Het maakt de lezer bedeesd, angstig, huiverig. Er komt iets op hem af.

Verreweg het beste, meest zeggende, knapste en moeilijkste verhaal uit de bundel is 'Grafbeeld in ontijd'. Al is het het moeilijkste, toch herkent men reeds bij het begin 'de uitstrekende kwaktrijt' ervan. Het verhaal bestaat uit een 'inactieve', waarvan de samenhang mij, vergeef mij deze onkunde, niet altijd even duidelijk is. Zelfs na het verhaal meer dan een keer gelezen te hebben, was dit nog niet het geval. Heeft Hamelink hier weer hetzelfde thema — het samengaan met de aarde — als in het eerste verhaal gebruikt, of heeft hij hier geprobeerd dat samengaan met de aarde (het plantaardig bewind) voor te zijn, de dood voor te zijn? De ik-figuur gaat in ieder geval ten onder, zoals uit de laatste (onbegrijpelijke) zin van het verhaal blijkt: 'Een naam in mijn borstbeen gebeiteld word ik huilend uitgeperst, spuw luchtballen naar boven en doorbreek vliezen en vuil, glaciale schalen, slijm en eiwit, en vlieg als een vis bijna stikkend het kalke daglicht van de geboorte in?'

Het laatste verhaal 'Het wandelende woud' blijft, in tegenstelling tot de verhalen 'Een opgehouden onweer' en 'Brandoffer op zondag', fantasie, en dan ook niets meer of minder dan dat. Vasthoudend aan het thema slaat ook hier het plantaardig bewind toe: het bos overmeestert zijn vroegere boswachter.

De twee andere in deze bundel voorkomende verhalen: 'Door een vlies van tranen' en 'An den Knaben Elis' zijn de twee zwakste. Beide behandelen nogal klichee-matige onderwerpen (resp. dromen van een klein jongetje over een mooier en beter leven, en de jongen die de wereld om hem heen, in het huis van zijn tante, niet begrijpt), en hoewel sterk geschreven, kan geen van tweeën overtuigen. Mijn voorkeur gaat uit naar 'Door een vlies van tranen'.

Maar waar het in deze bundel om gaat zijn vooral de verhalen 'Brandoffer op zondag' en 'Grafbeeld in ontijd'. Zij maken het debuut van Jacques Hamelink tot een uitschiet ter tussen alles wat er op het ogenblik van jonge auteurs verschijnt. Jacques Hamelink is een origineel auteur.

Onder de bomen

De dichter J. Bernlef schrijft niet alleen gedichten. In 1960 verscheen van hem een novellenbundel 'Stenen spoelen' en in 1962 de novelle 'De overwinning, het verslag van een nederlaag'.

De bundel 'Onder de bomen' bestaat uit een dozijn verhalen van meer en mindere kwaliteit. Het titelverhaal beslaat een groot deel van het boek: dit verhaal is, en niet om zijn lengte, het beste. Het speelt zich af in een soort hospitaal voor soldaten met een of andere psychische afwijking. Alleen is het niet altijd even duidelijk, of de 'patienten' nu wel degelijk geestelijk gestoord zijn of dat ze deze afwijkingen alleen maar voorwenden. De daden die worden gepleegd kunnen worden opgevat als handelend naar niet beter weten — t.g.v. de geestelijke onstandvastigheid — of als een grap, een vaak gruwelijke grap. Deze twee kanten brengen de spanning in het verhaal.

In het eerste verhaal 'Een huis om niet in te wonen' beschrijft Bernlef slechts wat er gebeurt, zonder enige uitleg of enig oordeel. Het einde van het verhaal krijgt geen wending, het is plotseling afgelopen, het is aan de lezer een einde te vinden. Dit is bij meer verhalen in deze bundel het geval.

Wat is Bernlefs bedoeling hiermee?

Durft hij zich niet uit te spreken?

Schuwt hij een oordeel?

Twee verhalen die zeker vermeld moeten worden (dat doe ik dan ook) zijn 'De drie vrienden' en 'De trap'. In het eerste werkt de onzekerheid, met inbegrip van de onzekerheid van de ik-figuur, bedrukkend. Het tweede beschrijft de sleur van een 'kantoorburger'.

Uit verschillende verhalen van Bernlef blijkt dat zijn grootste kracht als auteur het beschrijven is, alleen beschrijven van de dingen en gebeurtenissen, het beschrijven dat bij hem meer oproept dan aanwezig is.

Drie verhalen zijn min of meer mislukt: 'Regen', 'En toen zei ik' en 'De minnaar', dat laatste is maar een kinderlijke en flauwe fantasie. Ook staan er in deze bundel twee jeugdverteelingen. nl. 'Een huis om niet in te wonen' en 'Het wonder'. Zij hanteren over het kind dat niet begrepen wordt door de volwassen mensen om hem heen. Rondom het kind hangt een grote onzekerheid welke gedachte zal werkelijkheid worden?

Met deze bundel en vooral door het titelverhaal 'Onder de bomen' heeft J. Bernlef zich geplaatst naast de auteurs van het ogenblik. Een bundel die zeer sterk de aandacht verdient, en die deze ook hopelijk zal krijgen.

'Het plantaartig bewind' van J. Hamelink verscheen bij PoIak en v. Gennep te Amsterdam.
'Onder de bomen' van J. Bernlef is uitgegeven door Em. Querido's Uitgeverij n.v. Amsterdam.

LERAREN - LEERLINGEN

Elk jaar pleegt d'ouderdom ballet
tot ons, leerlingen, allergrootste pret,
en elk jaar lacht, gilt en brult men mee
van je Heys-sasa en je Heys-sasee.

Het lerarendoel wordt continu belaagd
en de leraren met doelpunten geplaagd; —
maar och! zij zijn wel wat gewend;
is 't niet waar, mijnheer van . . . ? —

Oh jongens, laat ons vrolijk zijn
en lachen en eens jolig zijn;
want nimmer heeft mijnheer docent
zich zo kapot gerend.

Ik vond 't echter hoogst gênant
dat de voetbal kwam beland
op 's leraars buikje hoog geacht:
zo pardoes en onverwacht.

Oh jongens, laat ons vrolijk zijn;
dat rennen doet misschien wel pijn
maar och! lachwekkend is 't wèl,
(Vindt u ook niet, mijnheer . . . ?)

Oh leraren, let toch op uw Tell
Oh leraren, telt ge nu wel wèl?
Neen ge had heer Tel niet meegeteld,
want ge zijt met twaalven op 't veld!

En de leraren l.o. deden 't opperbest,
— tenminste in verhouding met de rest —
Zij wierpen zich niet in 't strijdgewoel
maar bleven met zijn tweeën in 't doel.

guus nijsten

HET LIED DER ZEVEN BIGGETJES

Kent gij het droeve lied
der zeven biggetjes niet?
Lees dan in dit gedicht
Hoe een ellénde werd aangericht.

Elke dag speelden zij
met zijn zevenen in de wei;
totdat er één viel in de sloot . . .
Hij was dan wel niet dood,
maar toch vond 't varkenspaar:
„Die vieze sloten zijn heel naar.
En al vielen er geen doden
HET SPELEN WORDT VERBODEN !!!
Ook al zijn niet àllen
in de vieze sloot gevallen”.

„Daarbij, en dat is hoogst gewichtig,
wordt alles voorshands zeer doorzichtig:
nu kunnen wij gaan controleren
of zij zich sober concentreren;
en nò gaan: hun handel en hun wandel
met de biggen van boer zandel”.

guus nijsten 5E

Een dag in de week ...

Het leven in de Keizerslaan ging zijn normale gang. George Monk moest zoals gewoonlijk voor de stoplichten wachten en zag samen met twee auto's achter hem en een fietser naast hem hoe een hond als enige van de voorrang profiterend, snuffelend overstak. Het stoplicht sprong op oranje aan de andere kant en George kon weer zijn dagelijkse weg naar zijn werk vervolgen.

Elke dag dezelfde weg, als hij niet in slaap kon vallen haalde hij al de bijzondere punten langs de weg weer in zijn gedachten en kon dan door de saale eentonigheid zijn ogen niet meer openhouden.

Als hij precies om twee minuten voor half negen de deur achter het achterlichtje van zijn fiets dicht deed want zijn fiets moest van pa in het schuurtje staan omdat een verzekering tegen diefstal te duur was, dan kon hij gestaag doortrappend een van de twee stoplichten die hij onderweg tegen komt tegen hebben en het was altijd het tweede waar haast niemand voorbijkomt behalve soms de eerder vermelde snuffelende hond.

Alleen als de brug open was, of liever gezegd dicht voor het verkeer, had hij een en kele kans dat hij te laat kwam en daar dit op kantoor als een geldige reden voor te laatkomers werd geacht, was hij onlangs lid geworden van de „Vereniging tot bevordering van de meerder-scheepsduw- en trekvaart voor binnenbieten, boeren- en vuilnisschuiten” en men kon G. met een glimlachend gezicht en een mensontroerende glans in zijn ogen zien staan als er de vierentwintig tellende lange sleep vuilnisschuiten voorbij voer, getrokken door twee trek- en drie duwbotten en met de titel „trek voor twee maar duw voor drie” het stokpaardje was van de bovengenoemde V t. B. v d. M. S. D e. T. V v B. B. B. e. V. S. En als hierna nog de verenigde boeren- en tuinderssleep voorbijkwam, ging er de meeste tijd van zijn werk af, terwijl deze tijd toch nog gewoon doorbetaald werd.

George was er vandaag helemaal niet bij op zijn werk, wat bestond uit te beginnen met zich uitgebreid voor zijn bureautje te installeren om daarna op te gaan staan om de binnenkant van de aan de voorgevel hangende brievenbus te gaan bezichtigen en de zich daarin bevindende post naar de ettelijke afdelingen van het kantoor te brengen die bestond uit een direktie-kamer en een personeelskamer. Na deze omvangrijke taak verricht te hebben die als het even mee zat soms twee brieven per dag omvatte waar hij dan ook twee maal zo lang over deed, wat zeggen wil ongeveer een uur, kon hij beginnen met het preciesere werk namelijk het nagaan en zodien nodig bijltk hervullen van de nietmachines, dit wil zeggen alle nietmachines die er waren er wat op de D-kamer een en op de P-kamer een (dit zijn zoals U ongetwijfeld wel begrepen heeft de vakterminologisch afgekorte begrippen voor de direktie- en de personeelskamer).

Welgedaan na deze arbeid kon hij dan rustig zijn koffie opdrinken want na gedane arbeid is het goed drinken. De tijd tussen koffie en middagpauze vulde hij met het wegwerpen van oude snippers die er op zijn bureau terecht waren gekomen.

In de middagpauze ging G. niet naar huis om te eten want zijn moeder had vier dun gesneden boterhammen in een plastic doosje 's morgens naast zijn ontbijtbord neer gezet wat betekende dat hij 's middags niet thuis hoefde en mocht komen. Dus ging

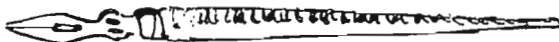
G. met zijn plastic broodbescherming stevig tegen zijn zijkant gedrukt naar het koffie-huis „Voor ontheemde vaders van het Middaguur” geheten en ofschoon hij nog geen vader was, voelde hij zich hier toch wel thuis. Hier kon men hem geheimzinnige wenken naar de buffetjuffrouw zien maken, die alleen inhielden dat hij zo graag van haar diensten gebruik wilde maken door een kopje koffie te bestellen. Na dit al blozende in ontvangst te hebben genomen, kon men, tenminste als het overige publiek niet zo'n iawaai maakte, een zacht slurperig geluid horen, dit wilde dan zeggen dat G. bezig was zijn koffie op te drinken. Hoort men dit geluid enige toonladders zakken, dan betekent dit dat hij er ook nog een stuk boterham bij in heeft gedaan. Op deze momenten kon men G. (nog steeds de eerste letter van George, voor degenen die kort van memorie zijn) op zijn best zien, al slurpend, smakkend en vies stukjes uitspugend luisterend naar de 'Ontheemde Vaders van den twaalfden Ure'. Hierin ging hij meestal zo op, dat hij met zijn mond open zat, terwijl hij nog niet helemaal uitgekauwd was, de klok vergat, beter uitgedrukt vergat op de klok te kijken en meestal veel te laat bemerkte dat hij weer meer dan vijf minuten te laat was. Als hij dan te laat op zijn werk terugkwam en de chef, de enige andere persoon buiten de D. zei er wat van, dan had hij vaak de uitvlucht van 'mijn schoenveter zat vast' of 'ik ben even naar de w.c. gegaan. (W.C. is hier geen greep uit de vakterminologie maar een meer algemeen beschaafde afkorting) De middag gebruikte G. voor te denken, voor de theepauze het zwaardere denkwerk en na de theepauze het lichtere denkwerk. Het eerste bestond uit het gissen wat zijn moeder 's avonds op zijn bord zou smijten ('zou er wel vlees zijn of moet ik vanavond op de hoek weer een warme bal halen om aan mijn dagelijks nodige portie vlees te komen') en het lichtere denkwerk bestond uit het weggaan van die avond. Deze laatste verdeling kan men weer onderverdelen in 'zou ik wel weggaan of niet en dan de hele avond met pa en ma lekker' t.v. kijken (t.v. is ook een abn afkorting) en als ik dan wegga, waar gaat de reis dan heen, behalve het halen van een balletje gehakt op de hoek. Deze laatste vraag had zoveel mogelijkheden, dat hij er de hele middag wel mee zoet was, en vaak vergat om zich al om half vijf klaar te maken voor de 'home run' die om vijf uur begon.

Klokslag vijf zat hij al op zijn fiets, achter het kantoor geplaatst wegens de verzekering van pa, en begon de weg naar huis: de weg was vrij, de brug dicht, of liever gezegd open voor het verkeer, en de twee stoplichten stonden allebei op groen, wat wilde zeggen: vlees op tafel en 's avonds uit.

Uit.

piet monsmā

PUZZELRUBRIEK

Oplösing vorige puzzel:

horizontaal: 1) spion—dag—koper; 2) teer—gaper—orde; 3) repel—man—kreek; 4) ale—overeen—ene; 5) noor—durk; 6) edel—gele; 7) draf—kegel—ceel; 8) roven—dor—verte; 9) asen—veder—tast; 10) epen—list; 11) snel—tier; 12) eet—edammer—ole; 13) speer—lea—emmer; 14) teer—flets—eens; 15) enger—ere—gerst.

vertikaal: 1) stram—dra—gerst; 2) peel—dorst—epen; 3) iepen—ave—steeg; 4) ore—oefenen—ere; 5) lood—peer; 6) vrek—veld; 7) dame—leden—alle; 8) apart—god—smeer; 9) gene—gerel—mate; 10) edel—rite; 11) knul—sire; 12) oor—recette—mee; 13) preek—era—romer; 14) eden—letse—lens; 15) rekel—let—eerst.

De puzzel van dit nummer??? Zie op blz. 28 II

STOA

De laatste sessie van STOA in het schooljaar 1963-64 werd gehouden op 12 juni j.l. Het aantal aanwezigen was niet zeer groot, wat waarschijnlijk te wijten was aan de proefwerk-week, die zojuist begonnen was. Het had het bestuur echter beter geleken voor inplaats van na deze proefwerkweek, die veertien dagen duurt, een bijeenkomst te houden.

De muziek nam op deze avond een belangrijke plaats in. ROB MERKS, een tot voor kort volslagen onbekende op Pius X, althans te oordelen naar een uitlating van de voorzitter van de leerlingenvereniging, speelde op een niet onverdienstelijke wijze piano. Hij werd gevolgd door TON DE JONG, een zeer actief Stoa-lid, die een lezing hield over Brahms, welke componist een leven vol ups en downs gehad heeft. Brahms, zo vertelde Ton, was geboortig uit een niet zeer welgestelde familie, hij behoorde tot de 3e generatie van de romantiek en had grote bewondering voor o.a. Beethoven en Bach, wier invloed danook in zijn werken te onderkennen is. Hij leefde geheel voor zijn muziek, was niet gehuwd en weigerde enkele malen een vaste betrekking. Deze levensbeschrijving gold als inleiding op de bespreking van enkele werken van de componist, waaruit fragmenten ter illustratie gedraaid werden. De op een prettige en duidelijke wijze gehouden lezing werd onderbroken door een defect aan de grammofoon, welk euvel werd opgelost door het inlassen van een pauze, waarin voor een andere grammofoon gezorgd werd. De spreker merkte nog op dat iedere violist die zichzelf respecteert een zeer moeilijk werk van Brahms op zijn repertoire heeft staan, waarna hij veelbetekenend naar de voorzitter keek, die ooit viool pleegt te spelen.

Na het voor een belangrijk gedeelte instrumentale onderdeel van de avond volgde het vocale, in dit geval gesproken, deel. Dit werd geopend met de improvisatie door HANS VAN LENT, die tot onderwerp had gekozen. Het extremisme van Goidwater. In weloverwogen en met zorg gekozen woorden gaf hij een toelichting op 's mans politieke ideeën en zijn kansen op het presidentschap. Ondanks de grote populariteit die Goidwater geniet, zal hij waarschijnlijk niet in staat zijn Johnson te verslaan bij de komende verkiezingen. Het klapstuk van de avond, ook wel hoofdschotel genoemd, was een discussie over het al dan niet aannemen van een soepeler houding tegenover het communisme door de westerse wereld. Het was de opzet dat deze discussie in eerste instantie door Matthée Verdaasdonk, die pleitte voor een soepeler houding en Frans Pruijt die het tegenovergestelde bepleitte, gevoerd zou worden, waarna in de tweede fase het publiek er aan deel zou nemen. Nadat Frans als eerste zijn ideeën had uiteengezet en Matthée vervolgens hetzelfde gedaan had, trachtten beide sprekers hun tegenstander zowel als het publiek te overtuigen van de juistheid van hun mening. Vooral op Matthée werden veel vragen afgevuurd, die hij naar beste vermogen poogde te beantwoorden. Daar hij van een idealistisch standpunt uitging, viel het hem niet altijd mee een afdoend antwoord te geven. Frans daarentegen had het voordeel dat hij van de concrete situatie uitging en daardoor over gedane uitspraken en cijfermateriaal kon beschikken. De toegemeten tijd was te kort, maar ook indien dit niet het ge-

val was geweest zou waarschijnlijk geen van de sprekers door de ander zijn verslagen, daar zij beiden het gelijk gedeeltelijk aan hun zijde hadden. De konklusie die de voorzitter trok als zou Frans het bij het rechte eind hebben en Matthée TE idealistisch zijn, werd door Frans en de mentor bestreden. Ofschoon dit de laatste sessie van dit schooljaar was en tevens de laatste maal dat de heer v.d. Boogaard als mentor optrad, mag deze avond niet gezien worden als een sluitstuk. De ambtsperiode van het huidige Stoabestuur zal pas ten einde zijn als hun taak is overgedragen aan het in het volgende schooljaar nieuw te kiezen bestuur. Na de grote vakantie zal de slotsessie plaatsvinden, waarbij officieel afscheid zal worden genomen van de scheidende mentor.

j.k. böckling

KRONIEK

mei

- 15 Vandaag begon de ontzettende, ontstellende, drie-een dag lang durende Pinkstervakantie.
- 29 „Ik mag voor de school niet brommen” was de straf van meneer Geurts, voor de gene die langs zijn lokaal al brommende voorbijkwam. Zal het niet beter zijn om de piloten te laten schrijven: „Ik mag niet vliegen boven die school” ?
Vanavond zou er feest moeten zijn geweest; slechts om enkele technische redenen ging het niet door. De stroom was op, heb ik horen zeggen.
- 30 Om uit te kunnen slapen van het imaginaire leerlingenbal, hadden we vandaag vrij.

juni

- 1 Ssttt, Stille! Vandaag mondelinge examens voor de gymnasiasten.
- 4 Vaandels hoog, vlaggen uit! Allen — maar ook allen van de gymnasiumafdeling zijn geslaagd, na enige haperingen door her-examens.
- 5 Om de grote gebeurtenissen van gisteren te vieren, hadden we voor de laatste keer voor de twee grote weken van de proefwerken vrij.
- 11 Verschillende klassen begonnen met hun eerste zware zweetdruppels te laten vallen voor en op de eerste repetities.
- 12 Voor het laatst van dit jaar de STOA.
- 29 Ook alle HGS b kandidaten haalden het einddiploma.

P U Z Z E L

Ik heb evenveel broers als zusters, maar elk van mijn zusters heeft tweemaal zoveel broers als zusters. —
Hoeveel broers en zusters zijn er in ons huis ??

Voor de Junioren

Jeugdige heren
van 2 tot 16 jaar

Van Baerlestraat 10
telefoon: 73.34.40

The Society Shop

AMSTERDAM

HEREN- EN JONGENSKLEDING

Voor de Senoren

Van Baerlestraat 10
hk. P.C.Hoofstraat
telefoon: 79.12.53

Martin!

Koninginneweg 221
tel. 73.49.78.

SPECIALISTEN

in

vloerbedekking, tapijten, bedden,
dekens

Speciaal voor leerlingen van L.O.-, M.U.L.O.- en V.H.M.O.-scholen

BIJLESSEN IN:
(desgewenst aan huis)

REKENEN - WISKUNDE
NATUUR- EN SCHEIKUNDE

JAC. JANSEN

POSTBUS 1563

AMSTERDAM

Succes door energie!

HANDELSOPLEIDING
DINKGREVE
WILLEMSPARKWEG 31
AMSTERDAM-ZUID
TELEFOON 71 24 04

Handelsopleiding

H. J. B. Dinkgreve

Boekhouden M.O. - S.P.D. - M.B.A. - Praktijk-
diploma's Boekhouden en talen. Typen en Steno
Middenstandsdiplooma (officiële I.M.O. opleiding)

Lid V.D.P.I.H.

Lesadressen: Willemsparkweg 31 - Da Costakade 102
Jan de Louterstraat 40, Sloterveer

PIUS X
BOEKHANDEL
ANNEX KUNSTHANDEL
SCHOOLBOEKHANDEL
GEVESTIGD SINDS 1924.
WETT. GED.

SNELLE LEVERING
VAN ALLE
STUDIEBOEKEN

UITSLUITEND
HET
GOEDE BOEK

*Het Betere genre
religieuze artikelen*

AMSTERDAM C — RAADHUISSTRAAT 35 — TEL. (0 20) 24 74 88*
(2 LUNEN)

DE BOEKENLEVERANCIER VAN HET PIUS X LYCEUM